

STEVEN CONTE

HET
LANDHUIS
AAN HET
FRONT

VERTALING ANGELA KNOTTER

HarperCollins

Voor het papieren boek is papier gebruikt dat onafhankelijk is gecertificeerd door FSC® om verantwoord bosbeheer te waarborgen.
Kijk voor meer informatie op www.harpercollins.co.uk/green.

HarperCollins is een imprint van Uitgeverij HarperCollins Holland, Amsterdam.

Copyright © 2020 Steven Conte
Oorspronkelijke titel: *The Tolstoy Estate*
Copyright Nederlandse vertaling: © 2021 HarperCollins Holland
Vertaling: Angela Knotter
Omslagontwerp: Catherine Casalino
Bewerking: Pinta Grafische Producties
Omslagbeeld: © Lee Avison / Trevillion Images (landschap); © CollaborationJS / Trevillion Images (soldaat)
Zetwerk: Crius Group, Hulshout
Druk: CPI Books GmbH, Germany

ISBN 978 94 027 0888 2
ISBN 978 94 027 6292 1 (e-book)
NUR 302
Eerste druk oktober 2021

Originele uitgave verschenen bij HarperCollins *Publishers*, Sydney, Australië.
Deze uitgave is uitgegeven in samenwerking met HarperCollins Publishers LLC.

HarperCollins Holland is een divisie van Harlequin Enterprises ULC.
® en ™ zijn handelsmerken die eigendom zijn van en gebruikt worden door de eigenaar van het handelsmerk en/of de licentienemer. Handelsmerken met ® zijn geregistreerd bij het United States Patent & Trademark Office en/of in andere landen.

www.harpercollins.nl

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Het e-book is beveiligd met zichtbare en onzichtbare watermerken en mag niet worden gekopieerd en/of verspreid.

Alle in dit verhaal voorkomende personen zijn ontleend aan de fantasie van de schrijver. Elke gelijkenis met bestaande personen berust op toeval.

EEN

‘Kapitein?’ zei Winkel. ‘U kunt beter uw helm opzetten.’

Paul Bauer, veertig jaar en legerchirurg, hield zijn ogen dicht. Hoe roerend hij de bezorgdheid van de korporaal ook vond, na zesentwintig uur opereren in een tent, gevolgd door nog eens elf uur waarin zijn slaap voortdurend werd verstoord – eerst door het geknetter van een nabije artilleriebatterij, daarna door het gehobbel in de vrachtwagencabine – kon het hem nauwelijks nog schelen of hij in leven bleef of niet. De vrachtwagen slingerde en hij onderdrukte de neiging zich schrap te zetten tegen het dashboard en zich zo te verraden.

‘Hij slaapt,’ zei Pflieger.

‘Dan maak je hem wakker,’ zei Winkel.

‘Dat gaat hij niet leuk vinden.’

‘Dit bos... je moet hem echt wakker maken.’

‘Waarom maak jij hem niet wakker?’

‘Ik moet rijden, Pflieger,’ zei Winkel. ‘Jij zit naast hem.’

De vrachtwagen maakte weer een slinger waardoor Bauer met zijn slaap tegen de rand van het raam knalde. Maar het was Pflieger die vloekte. ‘Hé, Sepp, wil je ons dood hebben of zo?’

‘*Der Schlamm,*’ zei Winkel, ‘de modder.’ Het had niet misprijzender kunnen klinken.

‘Als je die klotebak maar op de weg houdt,’ zei Pflieger. ‘Verdrinken in een Russische greppel zou een nogal roemloos einde zijn.’

De vrachtwagen schokte, kwam tot stilstand en kroop toen weer verder: de snelheid werd bepaald door het langzaamste van de zeventien voertuigen in het konvooi. Zij reden als een-na-laatste. Een tijdje zei niemand iets. Een zwoegende motor, een krakende koppeling, de kletterende regen op het dak. De ruitenwissers hadden er hoorbaar moeite mee.

Toen zei Pflieger: ‘Het is al laat.’

‘Dat weet ik,’ zei Winkel.

‘We hadden bij dat dorp moeten stoppen.’

‘Volgens jou.’

‘Volgens mij, ja. Wat is daar mis mee?’

‘Onze grote strateeg.’

‘Dat is geen strategie, Sepp,’ zei Pflieger gekwetst, ‘maar gewoon gezond verstand.’

‘Weleens van volharden gehoord?’

‘Ik bedoelde alleen maar dat het al snel donker wordt.’

Een onverwacht heftige beweging maakte dat Bauer zich moest vastgrijpen aan het dashboard. Hij kon niet langer doen alsof hij sliep.

‘Welkom terug, kapitein,’ zei Winkel. ‘Lekker geslapen?’

Bauer deed zijn ogen open en onderscheidde, tussen de zwiepende ruitenwissers door, de ambulance die voor hen reed, de achterkant heen en weer slappend in de modder ook al ging het voertuig amper stapvoets. Herfstregens en meer dan zestig voorbijtrekkende tanks hadden de weg veranderd in een moeras vol geulen. De lichtelijk verhoogde bermten waren aan gort gereden door karren, vrachtauto’s en tanks die tevergeefs hadden geprobeerd vastere grond onder de wielen te krijgen. Aan weerszijden dennenbos. Een gapend stuk lucht waaruit regen stortte. Aan de rand van een soortgelijk bos was drie weken geleden Dieter Clemens, de bekwaamste anesthesist en Bauers beste vriend binnen het bataljon, door een Sovjetsluipschutter gedood.

Winkel zei: ‘Ik zei net dat u beter uw helm kunt opzetten.’

‘En Pflieger dan?’

‘Pflieger is gek.’

‘Hé,’ zei Pflieger. ‘Ik vind dat rot ding gewoon zo zwaar.’

‘En je haar valt ervan uit,’ zei Winkel.

Pflieger ging met zijn hand over zijn hoofd. Hij was pas zesentwintig en nog gevoelig voor acne, maar hij begon al kaal te worden. ‘Nou, dat kan toch, of niet soms? Wat denkt u, kapitein? U bent dokter.’

‘Ik denk dat de korporaal gelijk heeft.’ Bauer zette zijn helm op. ‘Veiligheid voor alles.’

Pflieger grijnsde, een nogal dwaas gezicht omdat zijn tong een stukje tussen zijn tanden door stak. ‘Daar is het al een beetje te laat voor, hè,’ zei hij, maar hij zette zijn helm wel op.

Een andere officier zou hem misschien een berisping hebben gegeven voor die opmerking, maar Bauer kon veel hebben van Pflieger, die tijdens de invasie van Frankrijk een hoofdwond had opgelopen waardoor zijn persoonlijkheid niet zozeer was veranderd als wel van alle franje was ontdaan, zodat er een ongecompliceerde, in wezen goedaardige man was overgebleven die geen controle meer had over wat hij eruit flapte. Op dit moment was Bauer het trouwens wel met hem eens: na vijf maanden Operatie Barbarossa was het inderdaad een beetje laat om je nog druk te maken over veiligheid, persoonlijk of anderszins. Veiligheid speelde geen enkele rol. Als ‘de grootste krijgshoofd aller tijden’ ook maar enig belang had gehecht aan het menselijk leven, zou hij nooit een strijd hebben uitgelokt die zo wreed was dat Frankrijk daarbij vergeleken nu wel een *Blumenkrieg* leek.

Huiverend draaide Bauer zijn sjaal nog iets beter om zijn nek en zette de kraag van zijn overjas omhoog. Toen viste hij sigaretten uit zijn zak en bood er een aan aan Pflieger, die hem aannam, en aan Winkel, die hem afsloeg. Winkel was in gevecht verwickeld met het stuur, als een bantamgewicht linkse en rechtse stoten uitdelend. ‘Ik kan hem wel voor je aansteken,’ bood Bauer aan.

‘Nee, dank u, kapitein. Ik ben gestopt.’

‘O?’

‘Vorige week.’

‘Vanwege je gezondheid?’

‘Niet echt.’

‘Hij is bang dat het zijn groei belemmert,’ zei Pflieger.

‘Haha,’ zei Winkel, de kleinste van het bataljon. Om makkelijker

bij de pedalen van de vrachtwagen te kunnen reed hij met een rolletje beddengoed tussen zijn rug en de leuning.

‘Waarom ben je dan wel gestopt?’ vroeg Bauer. ‘Om iets te ruilen te hebben?’

‘Luitenant Hirsch begon erover.’

‘De luitenant?’ vroeg Bauer, zich bewust van de onprettige uitwerking die de naam van de tandarts op hem had, een uitwerking die sterker was geworden sinds Hirsch was aangesteld als zijn anesthesist om het gat te vullen dat door de dood van Dieter was ontstaan.

‘Ik kreeg vlekken op mijn tanden,’ zei Winkel. ‘Luitenant Hirsch raadde me aan te stoppen met roken.’

‘Ongetwijfeld een goede raad,’ zei Bauer en hij stak een sigaret op, waarmee hij onbedoeld Pflieger een lachbui bezorgde, een hard, snuivend geluid dat meestal grappiger was dan de aanleiding. Glimlachend zoog Bauer zijn longen vol verkwikkende rook.

Nog nahikkend gaf Pflieger Winkel een veelbetekenende por in de ribben. ‘Je wilt niet dat een slecht gebit het voor je verpest bij de dames, nietwaar?’

De korporaal gaf het stuur nog een paar opstoppers, maar zei niets. Winkels obsessie voor zijn uiterlijke verzorging – zijn haarcrème en tandenstokers, het bijhouden van zijn oor- en neushaar – was iets waarover zijn krijgsmakkers zich graag vrolijk maakten, blij dat ze een onvolkomenheid hadden gevonden in een man voor wie ze verder het grootste respect hadden, Bauer misschien nog wel meer dan de rest. Hij en Winkel waren ongeveer even oud en deelden iets waarover ze het zelden hadden, maar wat altijd wel in Bauers achterhoofd zat: ze hadden allebei nog geen anderhalf jaar voor de oorlog hun vrouw verloren, Bauer door ziekte, Winkel door een verkeersongeluk. Geen van beiden hadden ze kinderen.

Een paar minuten lang deden alle drie de mannen er het zwijgen toe. Regen roffelde op het dak en Bauer voelde zich weer slaperig worden.

‘Die kleremodder!’ zei Plieger toen.

Bauer bromde: ‘Amen.’

Die modder, ontstaan uit het Russische stof waarover de hele zomer manschappen en materieel waren getrokken, maakte het de laarzen, hoeven en wielen extreem lastig, en had een leger van bijna vier miljoen man langs een front van zo’n tweeduizend kilometer nagenoeg tot stilstand gebracht. *Raspoetitza*, de tijd zonder wegen, noemden de Russen de regenperiode in het najaar, een term die Bauer drie weken geleden had geleerd van een oude boerin. Zijn Russisch was niet echt goed, maar uit een kort gesprek met een vijandig gezinde baboesjka had hij begrepen wat het opperbevel, ondanks *Abwehr*-spionnen en mensen die het Russisch beheersten, blijkbaar was ontgaan: de wegen die zo essentieel waren voor de Duitse strategie waren in oktober per definitie onbegaanbaar. Toen dit tot hem was doorgedrongen, was hij een halfuur lang te kwaad geweest om ook maar een woord uit te brengen. Vanaf het begin van de oorlog had hij al naar het einde verlangd en omdat de Wehrmacht overal triomfen had gevierd, had een Duitse overwinning de snelste weg naar vrede geleken. Oké, de manier waarop sommige van zijn landgenoten zich in Rusland gedroegen was schandalig – soms zelfs verderfelijk – maar met het einde van de oorlog zou ook het moorden afgelopen zijn, had hij beredeneerd, en het was niet onmogelijk dat de schurken in Berlijn hun beleid dan zouden matigen of misschien wel langzaam zouden verdwijnen. Dat was tenminste wat hij had gedacht vóór zijn gesprekje met de baboesjka. Sindsdien vermoedde hij dat ‘de grootste krijgshoofd aller tijden’ slechts een omhooggevallen gokker was, dat de laatste twee maanden van 1941 geen overwinning zouden opleveren, en dat het verslaan van de Russen misschien wel jaren zou gaan duren, ervan uitgaand dat dat überhaupt mogelijk was. En als dat nu niet zo bleek te zijn? In zijn uitputting zag hij in de rijen bomen aan weerszijden de muren van water die voor de Israëlieten uiteen waren geweken, met hemzelf als soldaat in het leger van de farao dat ploeterend over de zeebodem de achtervolging inzette.

Ze ploegden tegen een hellinkje op en zakten toen voorzichtig weer af, terwijl het regenwater door het profiel van de banden gutste. Regendruppels kolkten in de hoefafdrukken van de trekpaarden. In eerste instantie had het Bauer dwarsgezeten dat de Sovjetroepen klaarblijkelijk beter gemotoriseerd waren dan de Wehrmacht, maar over het algemeen had het door paarden getrokken materieel van de derde pantserdivisie gelijke tred gehouden met de tanks, die niet alleen werden gehinderd door de toestand van de wegen, maar ook door een tekort aan brandstof – nóg een ernstige operationele tekortkoming in Bauers ogen.

Stukje bij beetje kregen ze bij een bocht het hele konvooi in zicht, en kort daarna zagen ze een verkenner op een motor aan de kop van de stoet opduiken die een stopgebaar maakte naar het voertuig dat vooropreed, een vrachtwagen onder het bevel van sergeant-majoor Norbert Ritter, aanvoerder van het beveiligingsdetachement van de compagnie en, de afgelopen twee maanden, waarnemend kwartiermaker. Een voor een kwamen de voertuigen in de stoet tot stilstand.

Pflieger kreunde. ‘Wat nu weer?’

Als een soort echo van de regen op het dak begon Winkel met zijn vingers op het stuur te tikken, een irritant geluid, maar het zou niet aardig zijn geweest hem te vragen daarmee te stoppen omdat hij van nature nu eenmaal niet stil kon zitten. Bauer had de korporaal maar zelden zien slapen, en zelfs dan had Winkel nog onrustig liggen bewegen, wellicht dromend dat hij een motor uit elkaar haalde of een wond stelpde.

Na enkele minuten kwam het konvooi weer in beweging, maar een paar honderd meter verderop stonden ze weer stil. In de verte zag Bauer Ritters beveiligingsmannen de vrachtwagen uit springen. In een ruime interpretatie van artikel 8(1) van het verdrag van de Geneefse Conventie van 1906 (wapens toegestaan voor militairen in medische functies) waren verschillenden van hen bewapend met een machinepistool en één met een machinegeweer, aangezien de ervaring

had geleerd dat Rode Kruistekens op voertuigen en mouwbanden bar weinig bescherming boden in de Sovjet-Unie.

‘Godskolere,’ zei Pflieger, ‘het wordt al donker.’

‘Let op je taalgebruik, Karl,’ zei Winkel. ‘Er is een officier bij.’

Pflieger bood zijn excuses aan, zoog aan zijn sigaret tot het uiteinde bijna zijn lippen raakte, gooide de peuk op de grond en trapte hem uit met zijn hak. ‘O, tering, daar heb je Ehrlich.’

Korporaal Egon Ehrlich liep langs de rij naar achteren en bleef bij elk voertuig even staan om met de chauffeur te praten. De modder dwong hem zich voort te bewegen met logge, hoge stappen die Bauer associeerde met neurologisch letsel, en het duurde ruim vijf minuten voor hij bij hen was. Met al die aangekoekte modder aan zijn laarzen zag Ehrlich, die maar iets groter was dan Winkel, eruit als een stripfiguur – een familielid van Micky Mouse misschien, maar dan met een spitser gezicht, met een helm op en een waterafstotend doek om zich heen geslagen, die allebei dropen van de regen. Hij klom op de treeplank en Winkel draaide zijn raampje open. ‘Wat is er aan de hand?’

‘Een opgeblazen afwateringsduiker. We zijn boomstammen aan het neerleggen. Sepp, pak je geweer en meld je bij Ritter. Pflieger –’

‘Bewaak de vrachtwagen?’

‘Pak een schep en ga met Sepp mee.’

‘Maar ik ben net weer droog.’

‘Geen commentaar, doe het gewoon,’ beval Ehrlich. Terwijl hij zich met één hand vasthield aan de deur slaagde hij er uiteindelijk ook nog in met de ander te salueren, zij het nogal slordig, wat absoluut niets voor hem was. ‘Kapitein.’

‘Korporaal.’

Ehrlich stapte weer van de treeplank en liep verder naar achteren. Waarom de man een hekel aan hem had, wist Bauer niet precies. Niet omdat hij jaloers was op zijn rang, dacht hij, al waren ze ongeveer even oud en hadden ze een vergelijkbare achtergrond; ze waren allebei opgegroeid op een kleine boerderij. Nee, het was waarschijnlijker dat

Ehrlich vond dat hij, Bauer, te weinig gaf om het hele rangengedoe. Het liet Bauer koud hoe en wanneer iemand salueerde, en of hij dat überhaupt al deed, en dat maakte de ondergeschiktheidskwestie voor Ehrlich mogelijk een stuk moeilijker te verteren.

‘Waarom moet ik graven?’ vroeg Pflieger, terwijl hij zijn waterafstotende doek uit zijn plunjezak trok.

Winkel haalde zijn geweer uit het rek dat hij zelf had gemaakt en tegen de achterwand van de cabine had bevestigd. ‘Zodat je niet hoeft te schieten? Misschien wil de sergeant-majoor je morele nood besparen.’

‘Denk je?’

‘Waarom niet? Zo attent is hij wel.’

Bauer wenste hun succes en ze klauterden de wagen uit. Pflieger haakte een schep van de zijkant van de vrachtauto en de mannen zetten koers naar voren als twee marionetten ploegend door de modder, Pflieger slungelig en een kop groter dan Winkel.

Eindelijk een kans om even te slapen. Een deken zou fijn geweest zijn, maar die was in de cabine niet te vinden, dus strekte Bauer zich over de stoelen uit met zijn overjas over zich heen, zijn hoofd op zijn opgevouwen sjaal. De regen begon wat af te nemen en het geluid ervan op het dak deed hem denken aan de regen op het leistenen dak van de boerderij waarin hij was opgegroeid, aan de nachten onder het donzen dekbed in de kamer die hij had gedeeld met zijn broer Jürgen, die inmiddels was overleden als gevolg van een mislukte amputatie bij Verdun.

Hij schrok op van een tik tegen het raam. ‘Hé, Bauer!’

Molineux.

Bauer sloeg een arm om zijn helm. ‘Ik probeer te slapen.’

‘Foei! Jullie slapeloosheidlijders zijn zelf je ergste vijand.’

‘Ga weg.’

‘Beweging! Je hebt beweging nodig!’

‘Jezus, man, het regent.’

‘Niet meer. Hoor maar.’

Het was waar, het regende niet meer.

‘Doe je raampje open.’

Met een gemompelde verwensing kwam Bauer weer overeind, en hij draaide het raampje vol regendruppels naar beneden, zodat het grote, blozende gezicht van Hermann Molineux in volle glorie tevoorschijn kwam. De ogen halfdicht. Een sardonische grijns.

‘Ik sliep bijna,’ zei Bauer.

‘Laten we een stukje gaan wandelen.’

‘Jij staat op voet van oorlog met slaap, hè?’

‘Onzin. We zijn bondgenoten,’ zei Molineux. De koude lucht maakte wolkjes van zijn adem.

‘Een of ander psychologisch trauma opgelopen doordat je mensen onder narcose brengt.’

‘Nou, nou, zullen we dat Joodse gezwets maar achterwege laten? Je stelt me teleur, Bauer. Je zit te veel in je hoofd. Streck je benen. Laat het bloed sneller door je aderen stromen.’

‘Ik dacht dat jij een hekel had aan bewegen,’ zei Bauer.

‘Je verwacht me vast met iemand die minder goed voor zichzelf zorgt. Frisse lucht, de geur van dennenbomen, kogels die mijn haar schampen... Ik ben er dol op.’

‘Mijn sokken zijn droog,’ zei Bauer. ‘Ik ben niet van plan ze weer nat te maken.’

‘Onze bestemming is niet ver meer; daar kun je andere aantrekken. Volgens Ehrlich worden we op stand ondergebracht. De B-compagnie heeft een heus landhuis voor ons geregeld.’

‘Niet platgebrand?’

‘Virgo intacta naar het schijnt. Met dank aan de regen misschien. Een of andere arme Ivan zal zijn nalatigheid met de dood moeten bekopen. Waar het om gaat, is dat wij zo wodka zitten te drinken bij de open haard, genietend van de aanblik van een lieve Galinka of Innoesjka die onze gewassen uniformen ophangt.’

Met een zucht pakte Bauer zijn waterafstotende doek.

‘Je gaat dus mee?’

‘Een man die zo ver heen is als jij heeft toezicht nodig.’

‘Uitstekend, uitstekend,’ zei Molineux, en hij liet zich van de treeplank zakken.

Bauer stapte uit en zonk onmiddellijk met zijn laarzen weg in de modder. ‘Wandelen?’

‘Voortploeteren, rondstampen... Noem het wat je wilt. Ik kon gewoon geen moment langer in dat blik opgesloten blijven zitten.’

‘Je miste je publiek.’ Bauer gebaarde naar de mannen uit Molineux’ vrachtwagen die een verdedigende positie langs de weg hadden ingenomen.

Na de eerste paar stappen was Bauer ervan overtuigd dat hij een ernstige vergissing had begaan: de modder gaf onmiddellijk mee onder zijn laarzen, maar klampte zich er vervolgens met een bizarre zuigkracht aan vast. Voor zijn geestesoog verschenen beelden van lijken die hem vastgrepen en onder de grond probeerden te trekken, en om die kwijt te raken begon hij zulke energieke passen te maken dat hij al snel spierpijn in zijn bovenbenen had. Hij kreeg het warm en maakte de knopen van zijn overjas los, hoewel zijn vingers koud waren en zijn tenen afkoelden door de nattigheid. Wat een dwaas was hij dat hij was meegegaan. Molineux liep te hijgen. Zijn gezicht was rood aangelopen en begon zo hier en daar zelfs paars te worden. Hij was een forse man, ouder dan Bauer, in een slechte conditie en behoorlijk gezet – een gevolg van zijn vermogen overal alcohol in de wacht te slepen en van de toewijding waarmee zijn vrouw hem calorierijke etenswaren stuurde. Bij het voorste voertuig aangekomen vroeg Bauer hem of hij even wilde uitrusten, maar hij schudde zijn hoofd en wees naar zijn doel: het water dat de weg kruiste, met daarnaast minstens vijftig mannen die dennenbomen omhakten en er bruikbare stammen van maakten. Het zou pas over een uur donker worden, maar onder de druipende bomen was de schemering al gevallen.

Bij de opgeblazen afwateringsduiker hield sergeant-majoor Ritter, een stevige man met een stierennek, toezicht op de bouw van een elementaire brug. Hij deed bevelen uit met een Berlijns accent en een enigszins schraperige stem, het gevolg van een strottenhoofdbeschadiging opgelopen bij een vechtpartij in een ver verleden. Niet ver van hem vandaan stond de bevelvoerend officier en hoofdchirurg van het bataljon, luitenant-kolonel Julius Metz, die met één knie heen en weer wiebelde alsof het werk daardoor sneller zou gaan. Het water was behoorlijk gezwollen en maakte zoveel lawaai dat Metz hen niet hoorde aankomen. Toen hij Molineux in het oog kreeg, fronste hij zijn voorhoofd. ‘Kapitein, u hebt geen enkele conditie. Niet echt een goed voorbeeld voor de mannen, hè?’

Molineux knikte, te zeer buiten adem om iets te kunnen zeggen.

Metz ging verder: ‘Er zijn op de wereld twee soorten mensen: zij die hun lichaam als een tempel zien, en zij die het als een krot behandelen. Als medicus zou u beter moeten weten, Molineux.’

Nog steeds naar adem happend zei Molineux: ‘Wat zal ik ervan zeggen?’ Hij gebaarde naar zijn laarzen. ‘Lemen voeten, overste, lemen voeten.’

Metz, die niet dronk en niet rookte, was op zijn tweeënvijftigste nog in een uitstekende conditie. Hij was een lange man met een langwerpige gezicht dat door vrouwen van een zekere leeftijd, dacht Bauer, als aantrekkelijk doch streng zou worden beoordeeld: grijze wenkbrauwen, een smalle neus en een kin met een ruwe gleuf die Molineux ooit tegenover Bauer met een paar billen had vergeleken, een beeld dat Bauer sindsdien niet meer kwijtraakte.

‘En waar is uw helm?’ vroeg Metz. ‘Heb ik alle officieren niet het uitdrukkelijke bevel gegeven in het veld een helm te dragen?’

‘Excuses, overste. Vergeten.’

‘Ik kan me niet veroorloven nog een anesthesist te verliezen.’ Hij wendde zich tot Ehrlich. ‘Korporaal, geef de kapitein uw helm.’

‘Zeker, overste.’ Ehrlich gehoorzaamde haastig en er kwam een

smal hoofd tevoorschijn dat helemaal bij het scherpe gezicht paste. Molineux bedankte hem, probeerde de helm op zijn hoofd te zetten, haalde hem er weer af en begon net de bandjes losser te maken toen Bauers aandacht werd getrokken door geschreeuw stroomopwaarts. Twee mannen hadden een boomstam in het water laten vallen, die nu met woeste bewegingen op de brug af schoot.

‘In godsnaam,’ riep Metz toen de stam tegen de brug knalde. Het stuk hout maakte een snelle zwieper waardoor hij een soort stuwdam vormde, en hoewel verschillende mannen hun best deden het ding weg te halen, waren ze al te laat. De brug begaf het.

Metz schreeuwde iets onfatsoenlijks – bij hem een teken van grote razernij – maar zweeg onmiddellijk weer, net als iedereen, bij het horen van het geluid van een ronkende motor uit het bos. Bauer zag voor zich hoe een T-34, misschien wel meerdere, zich een weg baande tussen de bomen door, maar terwijl veel van de mannen om hem heen zich in de blubber wierpen, bleef hij rechtop staan, vreemd genoeg niet bang. Norbert Ritter, een bot maar moedig man, had een geweer gegrepen en ploeterde, in zijn bewegingen geremd door de modder, in de richting van het gevaar, al snel gevolgd door de mannen van zijn beveiligingseenheid. Een paar seconden later dook uit het bos voor hen een eenzame Russische vrachtwagen op. Hij kwam tot stilstand en werd omsingeld door Ritter en zijn mannen, hun wapens op de cabine gericht. De met een zeil afgedekte laadruimte was leeg, schreeuwde een van de soldaten. Toen ging de deur aan de bestuurderskant open en kwam er een jonge soldaat tevoorschijn, die zijn handen in de lucht stak en in de modder afdaalde. Hij was ongewapend. Sluik, donker haar met een soldatenmuts. Een bleek gezicht. Hij beefde over zijn hele lichaam. Er kwamen nog meer mannen van Ritter aan en een tweede Rus, een officier, klom de vrachtwagen uit. Hij was ouder, klein en dik, blootshoofds en kaal. Hij fronste zijn wenkbrauwen bij het zien van de mannen die hun geweer op hem gericht hielden, sloeg zijn ogen ten hemel, trok een pistool en joeg een kogel door zijn hoofd.

TWEE

Winkel schudde hem heen en weer door het halfopen portier aan de passagierskant. ‘We zijn er.’

Donker. Wind en regen. Gedreun van artillerie in de verte. Bauer kreunde. ‘Hoe laat is het?’

Winkel keek op zijn horloge. ‘Vijf over negen.’

‘Zo laat al?’

‘Der Schlamm.’

‘Natuurlijk, de modder. Wat anders?’

‘Ik heb uw spullen uitgeladen, kapitein. En een kamer geregeld.’

‘Je bent geweldig, Sepp.’

‘Maar de luitenant-kolonel –’

‘Wil me spreken?’

‘Inderdaad.’

Bauer deed zijn helm af en zette zijn officierspet op. ‘Zeg maar waar ik naartoe moet.’

Toen hij zich uit de vrachtwagen liet zakken, deed zijn hele lijf pijn – een voorproefje van wat hem op latere leeftijd te wachten stond, dacht hij, als hij lang genoeg bleef leven. Het grind onder zijn laarzen voelde aangenaam, maar zijn gezicht werd gezeseld door natte sneeuw. Bij het licht van de koplampen van de ambulances kon hij een gebouw van twee verdiepingen onderscheiden dat weliswaar groot was, maar niet echt het landhuis dat hij na Molineux’ woorden had verwacht. Een voorplein met een ovale oprijlaan. Kale berken zwiepten in de wind. Op de veranda van het gebouw wisselde hij een militaire groet met een wachtpost en liep toen achter Winkel aan een hal in die aan één kant volgestapeld stond met meubels. De lampen aan het plafond waren aan – blijkbaar had de B-compagnie een generator geïnstalleerd. Achter hen kwamen een paar soldaten

binnen met een van de schragentafels van de eenheid, gevolgd door de radioman met zijn metalen koffers. Vóór hen, naast een dubbele deur met glas, stond Molineux over een houten kast geleund te schrijven in iets wat een gastenboek leek. Hij draaide zich om en stak hem het potlood toe. ‘Bauer, schrijf jij als tweede iets ter ere van onze komst. Iets gedenkwaardigs.’

Bauer pakte het potlood aan. ‘Gedenkwaardig? Waarom?’

Molineux schraapte zijn keel en spreidde zijn armen. ‘Omdat de derde pantserdivisie van het medisch bataljon van de A-compagnie nu een nationaal Russisch heiligdom in bezit heeft: het familielandgoed van graaf Leo Tolstoj.’

Bauer knipperde met zijn ogen. Molineux stond bekend om zijn grappen. ‘Dat is een geintje, toch?’

‘Zou ik zo’n moment ontheiligen door er de spot mee te drijven?’ Hij deed het kastje open dat vol folders bleek te liggen, waarvan hij er een aan Bauer gaf. ‘Hier. Bewijs.’ In het Russisch, gedrukt op papier van slechte kwaliteit, werden bezoekers welkom geheten op Jasnaja Poljana, Nationaal Monument en Museumlandgoed van Lev Nikolajevitsj Tolstoj – dat ‘Leo’, herinnerde Bauer zich, was een verduitsing – schrijver van de ‘onsterfelijke literaire werken’ *Oorlog en vrede* (*Vojna i mir*) en *Anna Karenina*, beide ‘hier, in dit huis’ geschreven. Op de achterkant stond een simpele plattegrond van het landgoed.

Molineux keek hem grijnzend aan. ‘En jij vond het nodig schaamteloos aan mij te twijfelen.’

Bauer stond perplex. Midden in de vorige oorlog had hij als jongen van vijftien *Oorlog en vrede* in vertaling gelezen, een project van zes weken waaruit een jarenlange fascinatie was voortgekomen niet alleen voor de boeken van Tolstoj, maar ook voor die van Dostoevski, Toergenjev, Lermontov en Gogol. In de hoop ze ooit ook in de oorspronkelijke taal te kunnen lezen had hij geprobeerd zich het Russisch eigen te maken, een poging die uiteindelijk was spaak gelopen op de hoge eisen die zijn opleiding tot chirurg aan hem

had gesteld, in combinatie met het feit dat hij een beetje klaar was geweest met de intense Russische zielenroerselen – zoals die in elk geval werden beschreven in negentiende-eeuwse fictie – vooral na de diagnose van zijn vrouw Clara.

‘Kapitein, de luitenant-kolonel?’ zei Winkel.

Bauer stak de folder in zijn zak. ‘O ja.’

‘Eerst het gastenboek,’ zei Molineux. ‘Je gooi naar onsterfelijkheid.’

Bauer bekeek het boek. Alle bijdragen vóór die van Molineux waren in het Russisch, de recentste van soldaten van het Rode Leger, die zowel hun rang als hun naam hadden genoteerd, maar niet de eenheid waartoe ze behoorden. Molineux’ handtekening was over de lijnen geschoten waartussen hij geplaatst had moeten worden. *Veni, vidi, vici*, had hij er als opmerking bij gezet.

Molineux zei: ‘Ik weet wat je denkt: dat ónze Julius dit vast niet goedkeurt.’

‘Niet dat wij eerder tekenen dan hij, nee.’

‘Niet zo laf. Wie het eerst komt, het eerst maalt.’

Bauer hief het potlood, maar aarzelde.

Winkel zei: ‘Kapitein, de luitenant-kolonel wilde u zo snel mogelijk spreken.’

‘Schrijf snel iets op,’ zei Molineux, ‘voordat Metz je laat executeren.’

Bauer legde het potlood neer. ‘Later misschien.’

‘O, kom op,’ zei Molineux. ‘Dat was maar een grapje.’

‘Het gaat niet om Metz.’

‘Waarom dan wel?’

‘Laten we het gebrek aan inspiratie noemen.’

‘Het eerste wat in je opkomt, is meestal het beste,’ zei Molineux.

‘Niet alleen als je iets zegt, maar ook als je iets schrijft.’

In hun kamp bij Orjol had Dieter Clemens, slechts een paar dagen voordat hij het slachtoffer was geworden van een sluipschutter, de verraderlijke vraag opgeworpen of Operatie Barbarossa enige gelijkenis vertoonde met de invasie van Rusland door Napoleon, een

vraag waardoor Bauer had moeten denken aan *Oorlog en vrede*, dat hij dus uiteindelijk alleen nog maar op jonge leeftijd had gelezen. Dat hij nu in het huis was beland waarin het boek was geschreven voelde buitengewoon surrealistisch, een gevoel dat alleen door gezond verstand kon worden verdreven.

‘Ik moet naar Metz toe,’ zei hij.

‘Ik ook. Dankzij dat weifelende gedoe van jou zal hij ons allebei voor de krijgsraad slepen.’

Winkel ging hun voor door de dubbele deur met glaspanelen naar een kleine ontvangstruimte. Een glanzend gewreven planken vloer, een houten trap, kale gebroken witte muren. Een deur aan de linkerkant gaf toegang tot een salon waarin alleen een vleugel stond, waaromheen Metz, zijn ordonnans Egon Ehrlich en de drie subalterne officieren van de eenheid zich hadden verzameld. Op de klep van de piano lagen kaarten en andere papieren, logboeken en een verrekijker. Alle mannen zaten onder de modder, zelfs Metz.

‘Waar is de majoor?’ vroeg Metz.

‘Die is zich boven aan het installeren, overste,’ zei Winkel.

‘Hij is vast Bertha aan het vertroetelen,’ zei Molineux.

‘Zorg dat hij onmiddellijk hierheen komt,’ zei Metz.

‘Ja, overste.’ Winkel haastte zich weg.

De grootste kaart op de vleugel was ook de gedetailleerdste. Molineux vroeg waar op die kaart ze zich bevonden. Metz tikte op het midden van een weg die ruwweg van zuid naar noord liep.

‘En de vijand?’ vroeg Molineux.

‘In Toela,’ antwoordde Metz, wijzend op een stad aan de noordelijke rand van de kaart. ‘Vierhonderdduizend inwoners.’

Voordat Bauer een stap dichterbij had kunnen doen om een blik op de kaart te werpen, dook Volker Hirsch naast hem op en vroeg fluisterend of hij hem even kon spreken.

‘Natuurlijk,’ zei Bauer, terwijl hij bij de piano vandaan liep. ‘Waarover?’